

Maailmanmatkat

Harri Römpötti, toim. Ville Hänninen

LIKETTÄ RUUTUIHINI

A. B. Frost:
Stuff and Nonsense
FANTAGRAPHICS/ÉDITIONS DE L'AN 2,
2003

Vuonna 1996 juhlittiin sarjakuvan satavuotissyntymäpäivää, varsinkin Amerikassa. Angoulêmen festivaali piti seminaarin, jossa sarjakuvan todet-

tiin syntyneen aiemmin - viimeistään Rodolphe Tôpfferin kehittämä.

Sittemmin 1800-luvun sarjakuviin on alettu kiinnittää huomiota uudella innolla. Yksi osoitus siitä on amerikkalaisen Fantagraphicsin ja ranskalaisen Éditions de l'An 2 -kustantamon yhdessä julkaisema Stuff and Nonsense, kaksikielinen kokoelma amerikkalaisen A. B. Frostin sarjakuvia.

Viime tammikuussa komea opus palkittiin Angoulêmessä. Ranskalaisfirman takana on Thierry Groensteen, joka työskenteli aiemmin Angoulêmessä Ranskan Kansallisessa sarjakuvakeskuksessa (CNBDI) ja vastasi laitoksen komeista näyttelyistä.

Frost (1851-1928) oli maalaustaitelija ja kansainvälisesti maineikas piirtäjä, joka muun muassa kuvitti Lewis Carrollin Liisan ihmemaassa. Mutta hänen sarjakuvansa - joista hän jo käytti itse comics-termiä - ovat unohtuneet pitkälti, vaikka Winsor McCay tunnusti ne aikoinaan vaikutteekseen.

Antologiaan on koottu kolme Frostin kirjoja julkaistua kokoelmaa:

© A.B. Frost

Frostin nonsensea: Miten nostaa kissa pöydälle kun pöytä puuttuu?

Stuff and Nonsense (1884), The Bull Calf and Other Tales (1892) ja Carlo (1913). Esipuheessa Thierry Smolderen esittelee tekijän erittäin pätevästi. Chris Ware on laatinut ulkoosan.

Frostin tarinat ovat enimmäkseen lyhyitä koomisia kuvaelmia. Ne ovat väkivaltaisia ja usein julmia esimerkiksi eläimille. Sisällössä ei ole suurta tematiikkaa ja paikoin juttuja rasittaa nykynäkökulmasta ajalleen tyypillinen rasismi. Silti monet ovat riemastuttavan hauskoja.

Mutta sarjakuvailmaisun kehittäjänä Frost oli merkittävä, vaikkei puhukuplia käyttänytkään. Menestyttyään jo kuvittajana hän opiskeli 1870-luvun lopussa Pensylvanian taideakatemiassa ja törmäsi Eadward Muybridgen valokuvatutkimuksiin liikkumisesta. Frostin opettaja, maalari Thomas Eakins, oli niistä erittäin kiinnostunut.

Frost hyödynsi valokuvista saamia oppeja jo ensimmäisissä sarjakuvissaan. Monissa niistä on hurjaa hahmojen liikkeen energiaa, jota ei ole kai päihitetty koskaan. Frost kehitti aikalaistaan luonnosmaisemman piirrostyylin palvelumaan vilinää.

Sarjakuvan historiasta ja kehityksestä kiinnostuneille Stuff and Nonsense on tuikitärkeä kirja. Tukena sillä on harvinaisen upeat nettisivut osoitteessa: www.ab-frost.com. Ranskankielentaitoiset pääsevät osoitteesta myös varsinaiseen varhaisen sarjakuvan runsaudensarveen.

KIELEN KUOLEMA KOSMISESSA KAUPUNGISSA

Marc-Antoine Mathieu:
Dead Memory
DARK HORSE 2003

Ranskalaisen Marc-Antoine Mathieun albumeja ei ole suomennettu liki kymmeneen vuoteen. Mutta sarjakuvan ja albumin muodolla kokeilevan velhon mielikuvitus ei ole tyrehtynyt. Englanniksi on nyt julkaistu alun perin vuonna 2000 ilmestynyt Dead Memory, ranskaksi albumeita on ilmestynyt tässä välissä useampikin.

Dead Memory lienee ollut helppo valinta, koska tällä kertaa Mathieu ei ole puhkonut albumiin reikiä tai tehnyt muitakaan muotokokeiluja, jotka olisivat kalliita tai harkalia toteuttaa. Dead Memory on puutteiltaan ihan tavallinen mustavalkosarjakuva.

© Marc-Antoine Mathieu

Sisällöltään se ei ole tavallinen. Päähenkilö Firmin Huff elää kaupungissa, joka on niin valtava, että toiset epäilevät sitä äärettömäksi. Kosmiset mittasuhteet sillä ainakin on. Jättiläskoopila näkee vanhoja taloja eli niiden täytyy olla ainakin kymmenien valovuosien päässä.

Kaupungin mittasuhteet tarjoavat kuitenkin vain pyöryttävät puitteet tarinalle. Pääasia eivät ole myöskään kaupunkia halkomaan ilmestyvät mystiset muurit, vaikka ne tarjoavatkin vertauskuvallista pohdittavaa urbaanin elämän yksityistymisestä ja ihmisten eristymisestä.

Pääaiheena Mathieulla on uusi viestintäteknologia, tietoverkko ja matkapuhelimet. Ne näyttävät jokaisen kansalaisen kantamina mus-

tina laatikoina, jotka välittävät mainoksia, uutisia, ohjeita ja joiden kautta jopa päätetään asioista pikäänestyksillä.

Mathieu tuo kafeinamaisuuden rinnalle orwellilaisen isoveljen, joka on yhteiskuntaa aparaattien kautta johtava tietokone. Se muistaa kaiken niin tehokkaasti, että ihmiset alkavat unohtaa. Kun koneet viestivät ihmistä tehokkaammin, ihmiset laopuvat siitä puuhasta ja kielikin unohtuu.

Mathieun sarjakuvien maailma on aina näyttänyt pysähtyneen jonnekin 1900-luvun alkupuolelle ja nykyäika on näyttänyt siinä vertauskuvina. Nyt menneen maailman romantikko ja sarjakuvan ympäristöopin filosofi on herennyt siis varsinaiseksi teknologisen tuomiopäivän profeetaksi.

Pohjimultaan sanomassa ei ole juurikaan uutta. Uusien viestimien vaaroja on epäilty aina, niin myös tietoverkkojen ja matkapuhelimen. Varoittelu tuntuu pohjimultaan jo hieman jälkijättöiseltä. Mutta Mathieu on kietonut sanomansa kiehtovaan maailmaan, ja siksi Dead Memory on helposti lukemisen arvoinen.

RAAKAA PELIÄ ISRAELISTA

Useita tekijöitä:
Dead Herring
ACTUS TRAGICUS

Viime vuonna israelilainen Actus Tragicus -ryhmä keskittyi kotonaan paikallisiin julkaisuihin, mutta tammikuussa se

toi taas Angoulêmen sarjakuvafestivaalille uuden englanninkielisen julkaisun, antologia-albumin *Dead Herring*. Tällä kertaa vierailijoita on enemmän kuin koskaan.

Puutteiltaan komea albumi, rätkävästi kuolleeksi silakaksi nimetty, muistuttaa aika lailla vanhaa *Raw*-antologiaa. Yhtymäkohtana siihen mukana on Art Spiegelmanin kolmella *In The Shadow of No Towers* -sarjallaan.

Sanomalehden sivun kokoisia *No Towers* -sarjasta on vaikea ahtaa edes kahvipöytäalbumiin, mutta silti on hieman outo valinta hajottaa alkuperäinen sivutahto ja levittää ruudut kahdelle sivulle. Laaja sivupinta on aika olennainen osa ilmaisua *No Towers* -sarjassa.

Raw'n avantgardismista muistuttaa myös David Polonskyn *Strobe*, joka liikkuu ovelasti sarjakuvan rajamaastossa. Aukeammalla on ensin laaja panoraamakuva katunäkymästä ihmisineen ja alaosassa joukko pieniä ruutuja, joissa näkymän sirpaleita kuvataan eri henkilöiden subjektiivisena kokemuksena.

Mukana ovat myös saksalaiset Anke Feuchtenberger ja Ulf K. ja ranskalainen Stephane Blanquet sekä muita uusia tuttavuuksia. Tuntemattomat tekijät olisi sopinut esitellä edes lyhyesti. Sen sijaan lyhyellä puhelinhaastattelulla esitellään japanilainen surrealistisen kauhun mestari Suehiro Maruo.

Actuslaiset itse oirehtivat osittain politisoitumista. Aiemminhan he ovat vältelleet poliittisia aiheita. Mira Friedman ja Yirmi Pinkus kuvaavat Israelin jatkuvan pelon ja epäluulon ilmapiiriä. Itzik Rennert irvailee synkeän hauskaasti maan atomipolitiikalle. Actusmaisesti asiat on vedetty henkilötasolle ja persoonallisille mutkille.

Rutu Modanin ja Batia Koltonin tarinat eivät ole suoranaisesti poliittisia vaan mustalla huumorilla kuvattuja ahdistavia perhehelvetejä. Kierot sukudraamat kuuluvat kumminkin albumin helmiin.

TAJUNTA VIRTAA SURREALISTISESTI

Danijel Zezelj:
Bolivian Dark
PETIKAT 2002

Danijel Zezelj:
Reflex
PETIKAT 2003

Yhdysvalloissa asuva ja työskentelevä kroatialainen mestaripiirtäjä Danijel Zezelj on julkaissut parin ystävänsä kanssa synnyinmaahansa perustamansa *Petikat*-kustantamon kautta kaksi komeaa kovakantista ja sanatonta albumia.

© Itzik Rennert

Sekä *Bolivian Dark* että *Reflex* ovat jonkinlaista visuaalista tajunnanvirtaa. Ne ovat kuvien sarjoja, mutta ovatko ne tarkkaan ottaen sarjakuvia? Jos ovat, niin ainakin kokeellisia. Zezelj piirtää ihmisiä ja maisemia. Välillä hän keskittyy yksityiskohtiin niin, että ruudut muuttuvat melkein abstrakteiksi.

Tarinaa kuvista ei tunnu koostuvan millään. Enimmäkseen vain pari peräkkäistä ruutua kerrallaan tuntuu edes liittyvän toisiinsa. *Bolivian Dark* on vaikuttaa erityisen levottomalta, kun taas *Reflex*issä keskittyminen korkeisiin ja kapeisiin pystyruutuihin rauhoittaa rytmiä hieman.

Sarjakuvassa on olennaista, että kuvat liittyvät toisiinsa. Jos Zezeljin kokeilut täyttävät sen vaatimuksen, se perustuu jonkinlaisille surrealistisen vapaille assosiaatioille. Niitä on kiinnostavaa mutta turhauttavaa yrittää tulkita.

Mutta ainakin albumit ovat kauniita katsoa. Ehkä Zezelj ei ole muuhun pyrkinytkään. Hän piirtää ekspressionistisella tyyllillä, jonka lähin vertailukohta on Jose Muñoz. Piirtäjänä Zezelj on aivan samaa luokkaa. Kuvat jäävät mieleen kunnittelemaan.

Zezelj'n taidot kelpaavatkin monen arvokkaan amerikkalaisen lehden kuvitukseksi ja muun muassa DC-kustantamon supersankarille. Lisäksi Zezelj tekke albumiensa pohjalta gallerioihin multimediaesityksiä yhdessä muusikko Jessica Lurien kanssa. Sellainen voisi olla kiintoisaa nähdä. ■

